

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Elnöki megnyitó beszéd,

a Gönczy egyesület 1901. évi okt. hó 7 én tartott közgyűlésén.

Tisztelt közgyűlés!

Ugy az anyagi, természeti, mint az erkölcs-szellemi világban a fejlődés örök törvénye érvényesül. Előre törni, haladni, tökéletesedni: ez az ember és az emberi intézmények rendeltetése. A mi ma jó, helyes, szép, korrekt, lehet, hogy holnap elavult, helytelen, tökéletlen. A miért egykor hevültünk, lelkesedtünk, a minek megvalósításáért testi és szellemi erőink legjavát harcra vittük, küzdöttünk, fáradtunk kitartóan, idővel kicsinységgé törpül előttünk, aláhanyatlak, elértéktelenül. Jobb, megfelelőbb után vágyakozik nyugtalan lelkünk s megbontjuk, leromboljuk a régi szállást, hogy tetszősebbet, kényelmesebbet emeljünk helyébe. Igen, mert a fejlődés rendszerint rombolással jár.

Igy vagyunk a népoktatási alaptörvénynyel is. Ma már az 1868. évi 38. törvénycikknek alig egy-két szakasza áll épen, érintetlenül, a többi részint a törvényhozás, részint miniszteri intézkedések megváltoztatták, módosították vagy hatályon kívül helyezték. A fejlődés örök törvénye itt is érvényesült s rövid 33 év alatt a gyöngye csemete, melyet báró Eötvös József elültetett, a nyesegetés, oltás nemesítő s tökéletesítő munkája alatt hatalmas, izmos, életerős, terebélyes fává növekedett fel.

Az élemedett embernek nagy előnye, (más talán úgy sem igen van) hogy a jelen helyzet és viszonyok megítélésénél támaszkodhatik a multra, melyet nem leírásból, hallomásból, mások tanuságtételéből, hanem közvetlen tapasztalatból ismer. Így kevésbé tévedhet ítékezésében. Mi a nép iskola s milyen a tanítók helyzete ma? — e kérdésekkel szemben, fájdalom, én már élemedett ember vagyok s az említett előnnyel rendelkezem, mert tudom, közvetlen tapasztalat-

ból ismerem, minő volt mind-kettő három évtizeddel ezelőtt. Ehez képest bár nem tartom ideálisnak, sőt megfelelőnek sem, népiskoláink és a tanítók jelen állapotát, el kell ismernem, hogy e tekintetben aránylag rövid idő alatt nagyot haladtunk, sokat fejlődöttünk. Sőt el kell ismernem azt is, hogy a továbbfejlődés szilárd alapjai le vannak rakva, a jövő biztositva van beláthatatlan messze időre.

„A tanító az iskola!” E ma már szálló igévé vált közmondást, bármily nagy igazság rejlik is benne, 30 évvel ezelőtt félénken, csak úgy magunk közt hangoztattuk. Idő kellett hozzá, hogy bátran hirdetni merjük, siker, önbizalmat keltő eredmény, hogy a köztudatba bele vigyük, megérleljük. És ma már a tanügyi kormány is elvül fogadta el. Ez elvből kifolyólag létesítette a nyugdíjtörvényt, rendezte a tanítói fizetéseket, a korpótlékok ügyét s közelebb munkába vette a tanítóképzés reformját. Mert szerves összefüggésben, szoros kontaktusban állanak ezek, amaz elvi alapon: „a tanító az iskola.” Biztosítani a tanító társadalmi positióját, anyagi helyzetét elviselhetővé tenni, de nagyobb képzettséget kívánni tőle s megfordítva: egyik kívánalom a másikat támogatja, feltételezi s végeredményében mind az iskolát emeli. Igaz, hogy a társadalmi positió, különösen az anyagi javadalmazás kérdése még sok jogos kívánni valót hagyott fenn, másrésztől azonban, valjuk be őszintén azt is, hogy sok kívánni valót hagy a tanítóképzés is. Ha ezek a kérdések kontaktusban állanak, ha a mint az újabb idők tapasztalata bizonyítja, a tanítói fizetések rendezése és a korpótlékok életbe léptetése óta a tanuló ifjuság tömegesen s köztök jeles, tehetséges ifju emberek nem elvéve, kivételképen, hanem nagyszámmal lépnek a tanítóképzőintézetekbe s ezzel a tanítói pályára: a tanügyi kormány amaz intézkedése, melynél fogva a tanítóképzést munkába vette s mi evvel karöltve

jár, hogy t. i. a leendő tanítóktól átlagosan is nagyobb képzettséget kíván, örömmel töltheti el mindnyájunk kebelét. Örömmel, mert a magasabb képzettség kiépíti azt az egyenes utat, mely a társadalmi posztó és megfelelő javadalmazás szempontjából még mindig kívánivalók eléréséhez vezet.

Tisztelt közgyűlés! „A tanító az iskola!” Ezen elv érvényesülésében látom én a továbbfejlődés szilárd alapjait lerakva és a jövőt biztosítva. Ez az elv bontotta meg a régi szállást, az 1868. évi 38-ik t. cz. egyes szakaszait; ez fogja eltörölni az egészet s helyébe jobbat, czélszerűbbet, megfelelőt állít.

Ilyen fontosnak, az iskolaiügy egész körére kihatónak tartván a tanítóképzés reformját, engedje meg a t. közgyűlés, hogy e tárgyban pár igénytelen megjegyzést tehessek. Az ide vonatkozó munkálatok közül eddigelé megjelent a tanítóképzők új rendtartása és a képesítő vizsgálati szabályzat. Mind a kettő életbe lépett a folyó iskolai évvel. Igen előrehaladott stadiumban van ugyan az új tanterv előkészítése is, de mivel még véglegesen megállapítva nincs, egyelőre róla nem szólok, hanem csak a rendtartás és vizsgálati szabályzat egy-két, szerintem fontosabb tételével foglalkozom.

Ilyenül tűnik fel mindjárt előttem a rendtartást bevezető rendelet következő meghatározása: „A tanítóképző intézet szakiskola. A gondjaiba

fogadott ifjúságot meghatározott pályára készíti elő és szárnyai alól közvetlenül az életbe bocsátja ki. Azokra a jellembeli tulajdonságokra, arra a műveltségre, azokra az ismeretekre és készségekre fordítja tehát legfőbb gondját, melyekre a leendő tanítónak az iskolában és az iskolán kívül, a társadalomban legnagyobb szüksége van.” Mily szép definitiója a tanítóképzők feladatának. Nagy baj azonban, hogy sarkalatos hibában szenved. Tanítóképző intézeteinek ugyanis ez idő szerint nem szakiskolák. Idejöknek és munkájoknak javarészt arra kell fordítaniok, hogy az ifjúságnak megfelelő általános képzettséget nyújtsanak. E mellett aztán mindaz, a mi specifice szakképzettséget adna, ez idő szerint csak zsellérkedik, szerényen összehúzódik e szakiskoláknak nevezett intézetek födele alatt.

És én megengedem, hogy nem is lehet más-kép, míg t. i. négy középiskolai osztály elvégzésével tanítóképzőbe léphet az ifjúság. Sőt e tekintetben haladást látok az új rendtartásban, mely a középiskolai 4. osztály elvégzését megköveteli s a felvételi vizsgát megszünteti, illetőleg egyes esetekre szorítja s kivételképen a miniszter engedélyétől teszi függővé. A ki tudja, hogy ezek a feltételi vizsgák milyenek, mennyire alászállítják a tanuló ifjúság s azzal együtt az intézet, sőt a tanítóság szellemi nivóját, a nagy közönség előtt kívánatos reputációját: örömmel fogadja ezt az intézkedést. — De mégis, véle-

TÁRCA.

A nagy-károlyi református egyházmegye általános történetéből részlet.

Irta: *Asztalos György* nagy-károlyi ref. lelkész, ny. esperes.

A reformatió felderülésével hazánkban, különösen szatmár-vármegyében erőteljes visszhangra találván az evangéliumi tiszta tudomány, elannyira, hogy annak befejezése az 1543 és 45 év között már-már teljesen bevégzett tényre vált; a rohamos gyorsasággal alakult új egyházak kormányzása, szükségessé tévé magának az egyházkerületnek rendezését is.

Ily célból látjuk összegyűlni már az 1554. évben az óvári zsinatot, hol 29 predikátor egyező akaratával superintendensek és prelátusok választása rendeltetett el, megalapítottván ez által az egyházi kormányzás, a közigazgatás és törvénylátás minden szükséges szerveivel.

Ez időtől fogva tehát az egyházmegyéket teljesen szervezetteknek tekinthetjük s a tizenhét egyházmegye közt ott találjuk a nagy-károlyi egyházmegyét képviselő Diószegi Dávid esperest is, ki a *helvetica confessio*t 1567-ben Debrecenben aláírta.

A nagy-károlyi egyházmegye úgy látszik megtartotta ez elnevezést egészen a következő tizenhetedik század közepéig.

A 1646. évben febr. 14-én Tokajban Tolnai és

társai ellen összehívott azon nevezetes zsinaton, mely a puritán elveket terjesztő Tolnai Jánost esperesi hivatalától megfosztotta; a megjelent egyházmegyék esperesei közt már nem a nagy-károlyi, hanem a közép-szolnoki esperesről van emlékezet.

Ennek okát a következő országos események idézték elő: I. Rákóczy György erdélyi fejedelem III. Ferdinánddal háboruba keveredvén nagyszámu hadseregével Magyarországra tört s miután felső Magyarország nagy részét 1644-ben elfoglalta, a megrettent Ferdinánd király tartván a háboru kétséges kimenetelétől, I. Rákóczy Györgyötől békességet kért, mely békesség Felső-Ausztria Linc nevü városában 1645-ben dec. 16-án meg is kötött.

E békekötés alkalmával I. Rákóczy György több városok és hét vármegye közt Szatmár megyének is birtokába jutott. S miután minden birtokában levő egyházak állapotját rendbe hozta, és azokban az egyházkormányzás rendjét újból szervezte és megalapította: a nagy-károlyi egyházmegyét, a közép-szolnoki egyházmegyével egyesítvén, az erdélyi egyházi hatóság kormányzása alá rendelte.

Meddig állt ez egyházmegye az erdélyi supremum consistorium kormányzata alatt; mikor és mi okon történt ennek az erdélyi egyháztóli külön szakadása: a következőkben igyekszem röviden előadni.

A nagy-károlyi egyházmegyének a szilágy, vagy közép-szolnoki egyházmegyétől különválása; nagy

ményem szerint, a tanítóképzőkbe leendő felvételekre 4 középiskolai osztály elvégzése egyáltalán nem elég ahhoz, hogy a tanítóképzőintézet szakiskola legyen. Marad tehát a mi volt: általános műveltséget adó iskola, mely részben szakképzettséget is igyekszik nyújtani.

Mert azok az ismeretek és ügyességek, melyek az általános műveltség alkotó részei, alapokban és lényegükben egyek, semmiképen sem lehetnek mások és mások a különböző életpályák és hivatásfajok szerint. Az általános műveltség tehát egy, csak fokára vagy mértékére nézve lehet különböző. Ehezképezt a szaképzés ideje csak akkor áll elő, mikor már az általános műveltség megvan. Ha előbb kezdődik, mindkétfele képzés elsekélyedését eredményezi. — Nagy és nehéz munka tehát a mi tanítóképzésünk. Szakképzést kell adnunk s már akkor, midőn még az általános képzettség nincs meg. — És ezen az új tantervkészítők legjobb akarata sem igen segíthet. Ezért említém fentebb, hogy tanítóképzésünk ép oly sok kívánni valót hagy fenn ez idő szerint, mint általában a tanítóképzés helyzete és javadalmazásának ügye.

Aztán így folytatja a rendelet: „A magyar tanító eszményképének beoltása a fogékony ifjú lelkekbe és ennek az eszményképnek megvalósítása a gyakorlati életben: ez a tanítóképző intézetek igazi hivatása.“

Nagyon szép, csak hogy többféleképpen értel-

mezhető. A nagy általánosságban mozgó meghatározásoknak, bármily szépek legyenek is különben, alig van reális értékek, mivel a cél eszközök nélkül, a nevelés irány és szellem szabatos kitűzése nélkül: csak jelmondat, mottó. Az egy-két hangzatos mondatban körülírt cél nem ad kellő utmutatást arra nézve, hogy mely eszközökkel s mi módon éljünk, mely irány és szellem érvényesüljön nevelésünkben.

Hajlandó vagyok azt hinni, hogy a fentebb idézett meghatározás fogalmazója nyilván azt akarta mondani, hogy a tanítóképző intézetek növendékeik lelkébe beoltván a magyar tanító eszményképét, úgy neveljék őket, hogy egykor, mint tanítók, ez eszménykép megvalósítására törekedjenek. Tekintve azonban, hogy a rendelet a nevelés leghatalmasabb eszközét a példaadásban látja s igen helyesen e felfogást többször hangsúlyozottan kiemeli: szívesen megengedem, hogy a meghatározás fogalmazója másképp érti a mondottakat. Talán így: a tanítóképző intézeti tanulók a tanárokból, különösen a gyakorló iskola tanítójában lássák megvalósítva a magyar tanító eszményképét. Hajlandó vagyok ez értelmzésre annyival inkább, mivel tudom, hogy bár a tanítóképzés eszközei a tananyag, melyet a tanterv kijelöl, továbbá maga a tanítás és a szorosabb értelemben vett erkölcsi nevelés; mindazáltal legfontosabb tényező benne a tanári testület, mely a tanítás és nevelés munkáját végzi.

küzdelem a két egyházkerület, a magyarországi tiszántúli és az erdélyi ref. egyház között.

A bodrog-kereszturi gyűlésig, mely Bodrog-Kereszturban az 1734. év nov. 5-én a s.-pataki főiskola főgondnoka Báji Patai Sámuel által hivatott össze, a magyar ref. egyházban sem fő, sem segédgondnokok nem voltak, hanem az összes magyarországi ref. egyházaknak csupán egy főgondnoka volt. E konventben határozottat el, hogy az egyházkerületekben fő, minden vármegye és kir. város területére pedig külön segédgondnok választhatók.

A bodrog-kereszturi gyűlés előtt ugyanis az összes magyarországi ref. egyházak főgondnoka Ráday Pál meghalván: a tiszántúli kerület részére Báji Patai Sámuel választott főgondnoknak. Szatmárvármegye részére pedig segédgondnokul Komáromi András, Szatmar város részére pedig Csegöldi György választott el.*

S bár a bodrog-kereszturi gyűlés elősméri, sőt nyíltan kimondja a fő és segédgondnokokra nézve ugy az egyházkerületek, mint az egyházmegyék szabad választási jogát: e konvent végzéseit az erdélyi supremum consistorium el nem ösmervén, magának tartotta fenn későbbben is ugy a fő, mint a segédgondnokok kinevezési jogát.

Kik lehettek időnként, s valóban léteztek-e a szilágy-szolnoki egyházmegyében ilyen segéd gondnoki minő-

séggel kinevezett és felruházott világi férfiak, miután erre adataink nincsenek: biztosan meghatározni nem lehet.

A szilágy-szolnoki egyházmegye egyik jegyzőkönyvében ez olvasható:

„Ab anno 1784. quando primum ab Excelso Regio Gubernio Commissarii regii denominati sunt, quorum in praesentia synodi partiales celebrarentur“ . . . világos, hogy a partiális gyűléseken a világi részről vice curatorok, vagy subalternusok kinevezése csakis az 1784. évtől veszi kezdetét; a minthogy ugyan akkor az erdélyi gubernium Szodoray Zsigmond és Sebes Ferencet, 1789-ben pedig Konez Józsefet kinevezi.

Az 1804. évi jun. 12-én Tasnádon tartott partialis gyűlés jegyzőkönyve I-ső száma alatt következők olvashatók:

„Felolvastatott Liber Báró Camerarius és Inspector Curator Vesselényi Miklós Eő Nagyságának 3-dik juni-i

Laskai Sámuel urhoz, mint traktuális Vice Curatorhoz sub A utasított[ott] levele; melyben minthogy Eő Nagysága ezen partialisra személyesen meg nem jelenhet, kéri hogy helyette curator hivatalt folytassa. Egyszersmind, a nagy erdélyországi Méltóságos Supremum Consistorium parancsolatából intimálja: minthogy Ttes vitézlő Bydeskuty Imre ur, a méltóságos Supremum Consistoriumtól Vice Curatornak rendeltetvén s azt el nem fogadta: tehát meg ne engedje, hogy az erdélyi párton levő Eklésiák dolgába curatori hatalmat exercealjon“.

* Sárospataki füz. 1863. 751. lap.

De épen azért fellünő előttem, hogy a rendtartás 5-ik szakasza így szól: „A tanári testületet az igazgató, rendes, segéd, helyettes és óradó tanárok, a hitoktatók és a gyakorló iskola tanítója alkotják“. — Mennyi kategóriája a tanároknak egy számra nézve nem nagy testületben, mint a minő egy-egy tanítóképző tanárkara! Eltekintve most minden mástól, mikép lesz meg az egységes szellem, mely pedig a kitűzött fenntartás cél érdekében annyira kívánatos, egy ilyen szétagolt testületben? És ha a tanári testületben nincs meg, hogy lesz meg az intézet növendékei közt? Mert az egységnek más akadályai is vannak. Akadályai nevezetesen az egyes tanárok külső képesítésének különböző foka, a helyettes és segédtanárok munkakörének s alkalmazásának rendezetlensége stb. Szép, szép tehát a rendtartás ideális célja, de előbb talán a tanítóképző intézeti tanárok képzését és képesítését kellett volna szabályozni!

Távol legyen azonban még a gondolata is tőlem, hogy a rendtartás és vizsgálati szabályzat kibocsátásának szükséges voltát be ne ismerném s rendelkezéseinek legnagyobb részét, az adott viszonyok közt, jónak, helyesnek, tanítóképzésünk ügyére nézve áldásosnak ne tartanám. Ellenkezőleg, a rendtartásra valóban égető szükség volt már. Sok és sokban ellentmondó miniszteri rendelet szabályozta ez intézetek kormányzását s ezzel meg volt nehezítve az igazgatás, szinte

lehetlenné volt téve bennök az egységes belső élet. Az új rendtartás véget vet e visszaszállás állapotnak. Szabad szellem lengi át intézkedéseit, e mellett határozottan, világosan és szabatosan szól. A tanítóképzőkből modern iskolákat szervez s továbbfejlődésüknek egységes irányt jelöl.

Ép így vagyok a képesítő vizsgálati szabályzattal, mely sok, értékes, a paedagogia részéről eddig kellőleg meg nem becsült utmutatást tartalmaz. Ilyen p. o. az, hogy „a vizsgálás súlypontja a hazai vonatkozású és a néptanítói hivatás szempontjából gyakorlati fontosságú tárgyakra essék.“ Ezzel talán vége lesz annak a menthetetlenül rossz szokásnak, mely már igen sok tanítóképzőben lábrakapott, hogy t. i. a képesítési vizsga jó részben nem egyéb, mint a 4. osztályt végzett tanulók examene s mint ilyen a kitűnök özönével árasztja el az oklevelek rovatait a nélkül, hogy az illető kitüntetett a néptanítói hivatás szempontjából gyakorlati fontosságú tárgyakkal olyan — a milyen, felületes ismeretséget is kötött volna. Sőt talán a szabályzat hazai vonatkozású kitétele még többet is fog eredményezni ennél. Paedagogikánk, neveléstörténetünk, módszertanunk németsége nagyon is szembeszökő. Lehetetlen, hogy ez egyenes felhívásra, melyet a szabályzat tartalmaz, ne akadjon valahára szerencsés kezű ember, ki a magyar történeti, nevelési és oktatási, tehát nemzeti paedagogiai anyagot felkutatja, összegyűjti és feldolgozza.

Mely levélnek felolvasása után fenntisztelt Laskai Sámuel ur curatori hivatalához fogott.

Laskai Sámuel az erdélyi fő consistorium nevezésén ki, Bydeskuty Imre pedig a magyarországi tiszántúli kerület részéről választatván el segédgondnokul: e kérdés a két fő consistorium közt éles surlódásra adott okot, mely később a nagy-károly-vidéki egyházaknak a közép-szolnoki egyházmegyétől elszakadására s külön egyházmegyévé lett alakulására vezetett.

Barcza György senior az 1804. év aug. 29-én egy széleskörű conferentiát hívott össze, melyben azt terjeszti elő, illetve eme kérdést teszi föl: „hogy s mennyiben neki a közelebbi Lőrincz napján tartott tiszántul levő super. Consistoriumban szóval megparancsoltatott, hogy ezen traktus, a nagy erdélyországi Méltóságos supr. Consistorium által, ezen vidéknek a szilágyi részen levő Ekkleziáiban Vice-curatornak kineveztetett Ttes Laskai Sámuel urat ne acceptálja, hanem az eddig való coadjutor-Curator Ttes. Nemes Bydeskuty Imre urral maradjon és tartson: mitévv legyen, és micsoda lépést tegyen e dologba“?

Melyre határozottatott:

„Mielőtt senior ur atyánkfia a közelebbi M. Csaholyban tartandó partialist jelentő currensét kibocsátaná, fenn tisztelt Laskai Sámuel urnak adja tudtára, mind a főtiszt super. Consistoriumnak szóval való parancsolatját, mind a partialisnak helyét és terminusát,

egyszersmind Ttes. Bydeskuty Imre Coadjutor-Curator urat ezen partialisra invitálja“.

A m. csaholyi partialis gyűlés 1804. szept. 25-én Barcza György esperes és Bydeskuty s. gondnok elnöksége alatt mégis megtartott.

E gyűlés előtt Laskai Sámuel egy sine die et dato kelt levelében Barcza György esperes eljárása ellen igen keményen kikél s a gyűlés végzését, — mivel a gyűlés az erdélyi részen levő curatoratus hire és tudta nélkül hivatott össze, és oly módon rendeltetett el, hogy azok oda meg se jelenhessenek, semmisnek nyilvánítja és az erdélyi ügyek pertractálása ellen előre óvást tesz, következő indokokra támaszkodva.

Mert — úgy mond — ezen gyűlés összehívása és megtartása a mi szabadságunkkal és azon gyűlésnek természetével ellenkezik, miután minden erdélyi pap, mikor a fejedelemnek a homagiumot letette, az unionis juramentumot is prestálta, a melyre tiszteletes uraimé is megesküdtek: az Erdélyhez és annak constitutiójához való hűségre; még pedig Erdély curatoratusának praesidiuma alatt. Ugy de, a mi törvényünk és praxisunk az, hogy a mi vallásunknak főtörvényseke az erdélyi fő consistorium, a partialis synodusok pedig állanak a papi assessorokból és a Méltóságos főconsistorium által rendelt Curatorokból. 2-szor. Nekünk vagynak olyan szabadságaink, melyeket a magyarországi ref. consistoriumok nem gyakorolhatnak, minémüket a matrimoniális caussák: tehát, azokban erdélyi Subalternusoknak kell lenni a parte seculari; sőt a magyarországi püspök is

Tisztelt közgyűlés! E szabályzat és a rendtartás, mint maga a bevezető miniszteri rendelet mondja: „az 1868. évi 38. törvénycikk korlátai közt, az eddigi gyakorlattal és a jövő fejlődéssel egyaránt számot vetve jött létre.“ Való, igaz! Mert míg a jövő fejlődésre sok becses anyagot és intézkedést találunk bennök, addig másrésztől lépten-nyomon éreznünk kell az idézett törvénycikk korlátait. Ime báró Eötvös József műve harminc és néhány év múlva, mint a tanítóképzés s azzal együtt a tanítóság ügyének korlátozója. E törvénynyel szemben is érvényesült a fejlődés örök törvénye, érvényesült annyira, hogy többé nem elégedhetünk meg egyes szakaszainak változtatásával, módosításával, hanem az egészet eltörölni s helyébe a jelen helyzetnek, a fejlődés mai követelményének megfelelőt kívánunk léptetni. A gyermek immár kinőtt a bölcsőből!

De azért, hogy műve jórészben akadály, korlát ma már, báró Eötvös József nevét és emlékezetét hálás kegyelettel örzi a magyar tanítóság s e kegyeletet szent örökség gyanánt fentartja nemzedékről-nemzedékre. Ha a magyar irodalom, szónoklat, közélet története, mely legjelesebbjeink közt emlegeti őt, megfélekedhetnék is valaha róla, a tanítóság szívében állandó, örök emléke lesz mindenkor. Különben is nem az 1868. évi 38. törvénycikket tartom legalább én a báró Eötvös József legkiválóbb művének

még a népoktatás szempontjából sem. Sokkal nagyobb érdeme, hogy egész odaadással, nemes lelkesedéssel szolgálta ezt az ügyet s lelkesedésének tüze a nemzet jobbainak szívét áthatotta, felmelegítette, a tanítókbá pedig lelket és önbizalmat öntött. Megnyerte a nemzet jobbait annak az igazságnak s belevitte ez igazságot a köztudatba, hogy a nemzet nagygyá, hatalmassá csak az általános, a nép minden rétegére kiható műveltség alapján lehet. E magas nézőpontból a tanítókat úgy tekintette, mint nagy nemzeti feladat megvalósítóit. Ezzel megacélozta erejüket s hivatások iránt lángoló szeretetet, buzgóságot, lelkesedést öntött szívökbe.

Mi, kik harminc és néhány évvel ezelőtt közvetlenül éreztük azt a jótékony meleget, mely báró Eötvös József szent lelkesedéséből sugárzott ki, hogy életet és virulást keltsen, kik szerény mécsesünket az ő lelkesedésének lobogó lángjánál gyújtottuk fel, hogy annak fénye vezérlőnk, utmutatónk, biztató és vigasztaló társunk legyen a néptanítói pályán, melyre az általa kifejtett nagy nemzeti feladat teljesítésének hő szerelme vonzott: élő bizonyságok vagyunk arra nézve, mit tehet a lelkesedés hatalma! Törvény, rendelet, szabály, szolgálati pragmatika mind nem ér semmit, mind élettelen, holt betű nélküle. A lelkesedés, ha nem is mindent, de pótolhat sokat, őt azonban nem pótolhatja semmi más.

csak úgy szólhat bele, mint Erdély részének is püspöke. 3-szor. Mikor ezen V. traktusban a papiszék a mátroniális ügyekben újra folytatni kezdte bírói hivatalát, arra nem V. magyarországi, hanem az erdélyi Méltos. főconsistoriumtól vett facultatiót. 4-szer Végre a királyi parancsolatok is hozzánk nem a magyarországi Felséges Locum tenentiale, hanem az erdélyi Méltóságos Guberniumtól jönnek és az erdélyi törvények szerint igazgattatunk: hogy vihetnék hát ezt végbe magyarországi hivatalbeliek; vagy, hogy lehessen azt gondolni is, hogy magyarországi jurisdictioik tegyenek Erdélynek tiszteket? stb. stb.

Laskai Sámuelnek e levelére elhatározott, hogy valamint e levél, úgy a többi levelek is, melyeket a senior atyafinak küldött, reprezentáltassanak a főtiszteletű consistoriumnak.

Ugy látszik, hogy miután a segéd-gondnoki hivatal kinevezési joga feletti kérdés az elkekered s fokáig éles vitára fejlődött a Magyar és Erdélyhez tartozó kormányzások között: a tiszántuli superintendens által érthetett véget, mi onnan világos, mert a következő 1805. jan. 8-ra Laskai és Barcza György elnökök által egybehívott partiális papok nagy számmal megjelenvén midőn az erdélyi Supr. Consistorium levele, — melyben megrendeltetett, hogy a tiszántuli egyházkerület által kinevezett *Coadjutor Coratorral* a papok többé ne gyülekezzenek: minden vitánélkül abban állapodtak meg, hogy ez a vidék — t. i. közép-szolnok — jövőre szorosán ehez fogja magát tartani.

Hogy az erdélyi egyházaknak a magyarországi egyházaktól való különszakadási szándoka annál élesebben előtérbe álltassék, elhatározott e gyűlésben az is, hogy, mivel ezen egyházi vidékben a nagy Erdélyországhoz tartozó ekklesiáknek ügye, nem a magyarországi Agens, hanem a Mgos. Supr. Consistorium által tractáltatik: a charitativa cassa, mely ez ideig Debrecenbe a magyarországi agentia számára adminisztráltatott, ezután a szilágyi részen levő ekklesiákból oda ne adminisztráltassék, hanem abból esztendőnként főtiszt. Superintendens urnak, mint ezen részen levő ekklesiák Püspökének honorariumban egy pár arany adassék.

A Magyar és Erdélyhez tartozó részek között véget érven a s. gondnok kinevezése feletti vitás kérdés, Laskai Sámuel folytatta s meg is tartotta a s. gondnoki hivatalt a középszolnoki egyházmegyében mindaddig, míg az 1821. évi coordinatio alkalmával az Erdélyhez tartozó, a magyarországi résztől véglegesen elkülönített.

Laskai Sámuel védekező levélben bár erősen hangsúlyozza, hogy a matrimonialis caussák pertractálásánál, a Mgos. főconsistoriumtól nyert megbizatásnál fogva, erdélyi subalternusoknak kell lenni a parte seculari: és mégis igen feltűnő az, hogy ezek a subalternusok az 1733. évtől fogva, mely időtől kezdve az egyházmegyei gyűlések jegyzőkönyvei előttünk fekszenek, s mely időtől fogva a különválásig, folyvást való perekkel is foglalkozott minden partiális gyűlés, azok közt, a kik e gyűlésen jelen voltak, 1840. évig egyetlenegy segédgondnoknak sem fordul a neve elő.

S hogy a lelkesedés ne szalmaláng legyen, hanem kitartó, állandó ügyszeretetté, buzgó igyekezetté s komoly munkássággá váljék, arról is gondoskodott a báró Eötvös József bölcsesége. Létre hozta ugyanis a tanító-egyesületeket s szervezte ezekben a nemzeti kultúra egyik számottevő hadseregét. E hadsereg ma már, az erők egyesítése folytán, hatalmas, irányadó tényezője a népoktatás fejlesztésének. Ez készíti elő a reformokat, innen kél szárnyra minden új eszme hódító útjára. Élesztgeti, ébren tartja az ügyszeretetet, a lelkesedés tüztét, melynek hatása kiszámíthatatlan, pótolhatatlan.

E hadseregnek egyik szerény csapata a mi Gönczy-egyesületünk. Ugyanazon célokért, ugyanazon eszközökkel küzd, mint az egész hadsereg. A lelkesedés sem hiányozhatik nála, mert hiszen ügyszeretettől lelkesedés hozta létre annak idején. Azzal a hő ohajtással, hogy e lelkesedés, mely pótolhat sokat, őt azonban nem pótolhatja semmi más, mindvégig legyen meg s szent örökség gyanánt szálljon nemzedékről-nemzedékre egyesületünk tagjainál, szívesen üdvözlöm a közgyűlésre megjelent tagtársakat és a Gönczy-egyesület 10. rendes közgyűlését ezennel megnyitom.

Debrecen, 1901. okt. 7.

Kovács Lajos.

Az 1821. év márc. 19-én tartott debreceni egyházkerületi gyűlés végzésében kimondatván a szilágyi traktus kétfelé szakítása, a szilágysághoz tartozó ekklesiák az erdélyi superintendenciához visszabocsáttattak, a magyarországi ekklesiák pedig a szabolesi vagy nyíri részzel egyesítve, a visszamaradt magyarországi rész „nagy-károlyi traktus” nevezetét vett fel. S miután az 1821. évi okt. 5-iki general konventi küldöttség munkálata megerősítést nyert, mely general convent munkálatait megerősítő debr. super. határozat eképen szól:

„Mgos. Consiliarius Laskai Sámuel ur, az erdélyi méltóságos főconsistorium részéről érkezvén jelentette, hogy a partiumbeli Ekklesiák átvételére kiküldetett legyen. Ehez képest a Kraszna, Középszolnok vármegyékben és Kővár vidékén, úgyszintén Belső-Szolnok vármegyékben fekvő s eddig ide tartozott Ekklesiák, ezenel az erdélyországi Ekklesiákhoz által bocsáttatnak s e superintendencia subordinatiója alul feloldoztatnak. Melyek után Héczey Pál esperes az erdélyi Ekklesiák nevében, illendően el is búcsúzott.” Csakhamar azután ugyan ez év dec. 15-én Ord. Viceispán, Kiss-dobronyi Izsák Sámuel által N.-Károlyba traktuális gyűlés hivatván össze, a nagy-károlyi traktus véglegesen szervezetett.

E gyűlésben elrendeltetett, hogy a traktus kormányzására esperes, segédgondnok, négy egyházi és négy világi assessor választassék, minek folytán m.-szalkai lelkész Peleskey Miklós esperesnek megválasztatott.

Héczey Pál harmiucötödik esperesnek megmaradt az erdélyi részen.

Peleskey Miklós 1822-től 1829. évig a nagy-károlyi egyházmegye esperesi hivatalát viselte.

TANÜGY.

A közelgő zsinat egyik főteendője.

Nem mintha igénytelen személyem irányítani akarná a szerencsés viszonyok közt élő kiváló tudós férfiak, — egyházi nagyok, — munkáit a közelgő zsinaton: hanem az ügynek napirenden léte és különösen Gulyás Lajos nt. ur és Hajnal István tanácsbíró ur cikkei és a nagy. szerkesztő ur ezen cikkekre tett egy megjegyzése késztet, hogy gyenge tollammal a sorompók közé lépjek a nagytiszteletű szerkesztő ur kegyes engedelmevel, ha t. i. méltóztat helyet adni szerény soraimnak e jeles lapban.

Nagy meglepetéssel olvastam az október hó 5-én megjelent számában e becses lapnak (40. szám) hogy Gulyás Lajos nt. ur szeretné és helyesnek tartaná még a *Confirmatióra* készítést is a tanítókra bízni. És miért? Mert képeseknek tartja őket sőt képesebbeknek a lelkészeknél, módszertani szempontból. Hajnal István tanácsbíró ur még tovább megy és felkiált: „mivel taníthatná jobban a confirmatióra előkészítő tudományt a pap mint a tanító, azt én megérteni nem tudom?” A nagytiszteletű szerkesztő ur is helyeslőleg tesz megjegyzést és mintegy örvendeni látszik, hogy „*magna ingenia conveniunt.*”

Mielőtt a dolog érdemére térnék megkülönböztetést kell tennem vallási tananyag és vallási tananyag között.

Azt magam is elismerem és megengedem, hogy a népiskola elemi alsó osztályaiban az I. II. és III. elemi osztályban, hol a tananyag ugyszólván *beszéd-értelem-gyakorlat, szentörténet, azaz ó- és új-szövet-ségi történetek, vallás-erkölcsi tanulással bíró elbeszélések*: ott a tanító talán több eredményt ér el, nagyobb a kitartása, a türelme és talán gyakorlatibb a módszere. Mert hiszen a vallásos, társadalmi és természeti fogalmak és képzetek megalkotása a gyermek lelkében a tanító feladata. Sőt midőn már tovább is haladt a tanításban a *képzetek és fogalmak* körén túl és egyes szent történetek be- és megtanításával foglalkozik: akkor is nagyobb a türelme és biztosabb a módszere 20-30 gyermeket egymásután kikérdezní, mert hiszen neki a tanítási gyakorlat második természetévé vált. Ez neki nem unalmas, nem fárasztó, mert a tanítás kenyere, élete és vére.

Azonban a vallástani tananyagnak ez a fentemlített része még mind csak lecke. Nem így áll a dolog a vallástani tananyag többi részével. A hittani és erkölcs-tani rész, — az már nem lecke és — plane a confirmatiói részlet, — a mit beemléztethet a gyerekekkel. Ezek már magas életelvek, melyeknek a szívekbe és vesékbe kell benyomulniok;¹ ez egy élet megárayozására való tudomány, ha csak nem úgy fogjuk fel, hogy a tanító is keresztül mehet a Kovács Lajos *kézikönyvének* 55. lapjától a 68-ik lapjáig és beemléztetheti.

Ide mélyreható hittani ismeret kell, világos magyarázat, melegség és meggyőződészsülte közvetlenség. Az 55. laptól a 68-ig (Confirmatiói rész) nagyon rövid, dióhéjban van előadva, éppen ezért mélyreható magyarázat kell hozzá, *széleskörű hittani ismeret és a más felekezetek dogmáinak ismerete.*

De kérdem: hány tanító ismeri csak a mi dogmáinkat is?² Hány tanító tudja, hogy mi az evangéliom szerint ref. egyház *alaki* alapelve; *tartalmi* alapelve?!

¹ Hát az előbbieknél?

² Mindenik kálvinista tanító.

Hány tanító ismeri az eltérő felekezetek felfogásait és tanait?! Hisz nekünk itt ki kell mutatnunk a mi ev. szerint reformált egyházunk igazságát, fölényét, tisztaságát és egyszerűségét, egyszóval: *bibliái voltát*. Midőn pl. a láthatatlan egyházzal beszélünk, melynek feje a Krisztus, fel kell mutatnunk a római egyházat, a hol az egyház feje egy gyarló bűnös ember, a hol az egyház nem a *szentek egyessége* hanem a külső látható egyház az *üdv-eszköz*. Sokáig folytathatnám ezt a fejtegetést, de azt hiszem, hogy mindenki belátja, hogy kevés tanító ismeri a kath. egyház és más egyházak azon tanait, melyeket éppen szembe kell állítanunk a mieinkkel, hogy világosan álljon a confirmálandó gyerek lelki szemei előtt a mi tiszta evangéliumi hitünk fölénye és a krisztusi igaz tan és a *protestáns öntudat* gyökeret verjen ifju szivében. Nincsenek is erre korrekt tankönyvek. Az összes hittanok és erkölestanok valódi körmönfont mondatokból álló *lecke-könyvek*.

Egyetlen hittanban sincs helyesen formulázva a gyerek értelméhez még ez sem, hogy: *mi a hit?* Még a Filó Lajos meghatározásától is kitörik a nyelve a tanulónak. A confirmálandó gyerek már kell, hogy tudja, hogy a *hit egy érzés. A függés érzete.*¹ *Egy viszony érzése Isten és ember közt. A függés érzete Isten-től. Egy boldogító érzés, mely minket közel visz Istenhez, felemel az Urhoz, a földnek porából, mely minket Isten gyermekeivé tesz, kibén mint atyánkban bizunk, hiszünk és remélünk.*

Egy szó mint száz: *hogy valaki hittant és erkölestant tanítson, oda nemcsak theol. képzettség, hanem belvilág, meleg sziv, közvetlenség és szónoki hév kell.*² Nem csak módszer. *A hit nem tudomány, a mit módszerrel lehet tanítani, hanem a hit élet, a mit át kell hogy leheljen a tanító magából a gyermekek lelkébe.* Azonban, ehhez ha van is némely tanítóban hivatás, nincsen ideje hozzá, mert ő sok, azaz minden tantárgyat tanít. Hogy pedig mindenkiben nincs hivatás: az kétségtelen.

És itt önkénytelenül felsohajtok: *Én Istenem!* ha már a papok kényelem szempontjából³ még a hittan tanításáról is lemondani akarnak, sőt, a mi Istenkáromlás, még a confirmationnak, vagy hitbeli megerősítés előkészítéséről is leakarnak mondani, akkor: miért beszélünk mi *belmissióról*, miért panaszkodunk, hogy nincs lelkesedés az *egyh. értekezletek* és a *Prot. Irod. Társaság* iránt, ha nincs kedvünk és erős akaratumk *saját gyülekezetünk gyermekeinek*, ifju sarjainak, a *jövő zálogainak* szivökbe beoltani a keresztyén üdvözítő igazságokat és a protestáns öntudatot nem akarjuk csirájában bár elhinteni??!

Vagy tán csak akkor tanítjuk szívesen a vallást, ha az állam honorál?? oda már nem tartjuk képzetebbnék a tanítót magunknál??⁴

Én Istenem! ha elismerjük hogy nem értünk a tanításhoz, miért vagyunk iskolaszéki elnökök? Mi alapon vizsgáljuk a tanító tanítási rendszerét még egyéb tantárgyakból is?? Ha van időnk felvigyázni a tanító confirmátiói tanítására, valyon miért nincs időnk és kedvünk tanítani? Vagy csak a szegény tanítóval akarjuk éreztetni fölényünket?? sőt azt mondom, hogy éppen akkor lenne benső és meleg a viszony pap és tanító

¹ Jól tudjuk, hogy ez a Schleiermacher nézete, de nem a hitre, hanem a vallásra nézve. Ez azonban ma már tuhaladott álláspont.

² No-no! Így hát már a katekizokhen theologus sem mindenik képes vallást tanítani? vagy mi?

³ Ki mondta ezt?

⁴ Ki ismeri el?

Szerk.

Szerk.

Szerk.

Szerk.

közt, ha a pap is tanítana legalább a felső osztályokban vallást és az első óra *reggel templomozás után mindig az övé volna.*

* * *

Hajnal István tanácsbíró urnak mélyreható tanulmányát ismerem az egyháztegyelemről irt cikkéből. Vallásos lelkületű, humanus embernek ismerem és hogy a *vallástanításról*¹ ilyen nézetet tanúsít, csak annak tulajdonítom hogy nem szakértő; de a nagytiszteletű szerkesztő uron bámulok, mikor felidézem emlékemben eddigi talpraesett szerkesztői megjegyzéseit, melyek nem csak széles tudásra hanem ösöktől örökölt hagyományos *protestáns önértetre* vallanak és *világos felfogásra*, csak az utobbit véve (a *belmissió kérdéséről*), igazán nem értem álláspontját a vallástanítás kérdésében?!

Mindezeknek utána amondó vagyok, hogy ideje már, hogy komolyan gondolkozzunk e kérdésben, ideje már, hogy a közeledő Zsinat szóljon ehhez az ügyhöz, sőt azt állítom, hogy a közeledő Zsinatnak *egyik legfőbb elintézni valója* hogy valahára tekintélyt kölesönözzön a vallástanításnak és méltó helyét mutassa ki ugy a közép, mint elemi iskolákban.

Szigoru törvénnyel intézkedjék a zsinat, hogy az összes közép iskoláinkban rendes vallástanári állások szerveztessenek és ezen állásokra jeles szakképzettségű felhatalmazott azaz exmittált lelkészek alkalmaztassanak, a kiknek semminemű más melléktárggyal idejét ne legyen szabad lefoglalni.

A ref. elemi iskolákban pedig, a vallás elemi és történelmi részét a ref. tanítók tanítsák.

A hittani részt és erkölestant, szóval: *a böleseleti részt*, kiváltképpen a *confirmátiói tananyagot*, csak *okleveles és exmittált lelkész taníthassa.*

Mindig jajgatunk és panaszkodunk a *vallási közönyről*, *visszaesésről*, és mi magunk akarjuk elhanyagolni a legfőbb orvosságot: *az ifjuság vallásos oktatását.*

Vannak neves ref. főgymnasiumaink, a melyek előre hirdetik, hogy a vall. tanári állásra előnnyel bír az, a kinek még tanári qualificatioja is van és egyik középiskolánk (Békés) fel sem vette a vallástanárt a rendes tanárok sorába az államsegély-kérvénnyel.

Ha így teszünk, ne jajgassunk és ne vádoljunk ellenfeleinket, hogy elnyomni akarnak, mert mi magunk veszük kevésbe a vallás ügyét és mi magunk nézzük kevésbe a vallástanárokat.

Ismételtem, hogy ideje már hogy a Zsinat komolyan rendezze ezt az ügyet és egyszer és mindenkorra végét vesse a vallástanítási mizeriáknak.

Sok fontos ügyet van hivatva elintézni a közelgő zsinat és főképpen fontos feladata: az *egyházi adó-reform*, az *egységes közigazgatás*, az *egységes liturgia*, az *egységes tanterv kérdése*, de mindezek mellett *legfőbbnek tartom a vallásos oktatásnak rendezését* és az 1848. XX. törvénycikk *életbeléptetésének keresztülvitelét*,² törvénybe iktatását ugy a mint a *nagy-szalontai egyházmegye javasolja*. Ezen két dolog helyes megoldása fogja eloszlítani minden aggodalmainkat a vallásos közönyösség ijjesztő eredményei felől.

Adja az ég, kívánom és szivemből ohajtom, hogy a legközelebbi Zsinat korszakalkotó legyen egyháztörté-

¹ Ejnye már no . . .

² Ha csak rajtunk állana

Szerk.

Szerk.

nelmünkben, protestáns küzdelmeinkben. Az Urnak Szentlelke lebegjen a tanácskozások felett. Jövel! minél hamarább!!!

Déaványa, 1901. október hó 7.

Mező Lajos,
ref. állandó s. lelk.

* * *

Közbeszúrt megjegyzéseinken kívül még sok észrevételt fűzhetnénk a t. cikkirő eszmemenetéhez, de ez alól a kötelességünk alól mentsem fel ezuttal az a körülmény, hogy a közlemény írója csekélységünk irányelvének bírálgatásával is próbálkozik foglalkozni. Lapunkban kellő világításba igyekeztünk helyezni minden felvetett kérdésben állásfoglalásunkat melyre nézve még kényes szituációk között sem ismertük megengedhetőnek a tartózkodást vagy kitérést. Végre is e cikk címe ellenére határtalan szertelenséggel olyan sok kérdésbe szól bele, hogy nagy feladat volna vele polémiába bocsátkozni. E miatt nem kívánunk vele bővebben foglalkozni.

Szerkesztő.

KÖZÉLETÜNK.

A püspöktől.

2819. sz.

A nagytiszteletű esperes uraknak.

Elnöktársam Ő méltóságával egyetértőleg tisztán-tuli ev. ref. egyházkerületünk ez évi őszi közgyűlé-ének idejéül folyó évi nov. hó 20. és következő napjait ezenel kitűzöm.

A tárgysorozatot most még megközelítőleg sem állithatom össze, mint fontosabbakat azonban jelzem a következőket:

1. Az egyházmegyék által felterjesztett közigazgatási ügyek.
2. A zsinattartás ügyében bejövő egyházmegyei vélemények.
3. A csonka és kegyeleti évre vonatkozó vélemények.
4. A lelkészi könyvtárakra vonatkozó vélemények.
5. Az egyh. ker. tanügyi bizottság előterjesztései.
6. A debreceni főiskola igazgató tanácsának előterjesztései, ezek között különösen a főiskola korszerű fejlesztésére vonatkozó munkálat tárgyalása.
7. Segélykérvények. a) Konventhez, b) rendkívüli (csapások által sújtott behívatalnokok) államsegélyért.

Az esperesi kar már 19-én reggel 8 órakor megkezdí tárgyalásait, kérem tehát nagytiszteletűségeket a pontos megjelenésre.

A gyűlés elé intézendő mindennemű felterjesztések nov. hó 12-ig küldendők be hozzám, a későbbben érkezők a tárgysorozatba be nem vétetnek.

A viszontlátás jóleső reményében tisztelettel vagyok.

Debrecen, 1901. okt. 16.

Kiss Aron
püspök.

Skót vendég hazánkban.

Érdekes vendége van most hazánkknak s ebben ev. ref. egyházunknak: **Dr. Cunningham János György**, a skót egyesült szabadegyház egyik edinburghi gyülekezetének nagynevű lelkésze, ki, mint ilyen, elnöke

annak a missiói bizottságnak, mely a magyar és cseh református egyházak lelkészjelöltjeit Skóciában nagy stipendiummal ellátja s ott igaz keresztyén vendégszeretettel tartja és a nevezett egyház edinburghi theologiai intézetében taníttatja.

A mult század hatvanas évei óta, a mikor ez az alapítvány létesült, sok ifju lelkészjelöltünk élvezte már azt, kik közül több számottevő lelkész vagy tanár működött vagy működik ma is egyházunkban. Az utóbbi években azonban mintha megszakadt volna ez a szép szellemi kápos Edinburgh és Debrecen között, mostanában tőlünk nem voltak kinn ifjak az edinburghi theologiai iskolában.

Nos hát onnan jött el most hozzánk Dr. Cunningham úr, kit egyháza, egy más lelkészársával együtt abból a célból küldött el az Osztrák-magyar monarchiába, hogy annak osztrák részében tanulmányozzák a „Los von Rom“ kérdését, Dr. Cunningham úr pedig azért jött át hozzánk Magyarországra, hogy találkozzék itt távol hazájában megismert magyar barátaival, hogy lássa meg egyházának budapesti zsidó-missiói telepét, s hogy általában hirt vigyen magyar református egyházunkról hazájába.

A budapesti reformátusok nagy érdeklődéssel készültek a kiváló vendég lehető legrokonszenvesebb fogadására; nevezetesen a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ hnsabjain felhívást intéztek egyházunk mindazon lelkészeihez és tanárjaihoz, kik valaha Skóciában voltak s a fent jelzett stipendiumot élvezvén, érintkezniök kellett Dr. Cunningham úrral, hogy f. hó 6-ára menjenek föl Budapestre, vagy legalább levéllileg jelentkezzenek ott s fejezzék ki tiszteletteljes elismerésüket és rokonszenvöket hazánk és egyházunk e távol országi jó barátja iránt. A meghívásra Debreczenből én alólírott nemtem föl, mint a ki éppen akkor élveztem a skót stipeudiumot, mikor 1877-ben elnökévé lett Dr. Cunningham úr a stipendiumot fenntartó missiói bizottságnak. Mondhatom tehát, hogy hazánkól én. és a velem egyidőben ott volt Lévai Lajos sárkeresztúri lelkész vagyunk legrégibb ismerői, angolul értve a kifejezést: barátaí az érdemes skót lelkésznek, ki f. hó 5-én este csakugyan meg is érkezett Budapestre, de útközben rettenetes lábfájást kapva, olyan nehéz állapotban, hogy a Rudolf-rakparton Dr. Moody András skót református lelkésznel levő emeleti lakására hordágyon kellett fölvenni s azonnal ágyba kellett feküdnie. Így hát nem sikerült a budapestiek az a terve, hogy ő okt. 6-án, vasárnap este tolmács által magyar nyelvre fordítandó beszédet tartott volna a hold-utcai imateremben rendezett vallásos és hazaffas ünnepélyen, a melyen öt száz és száz emberből álló érdeklődő nagy közönség várta.

Dr. Szabó Aladár budapesti ev. ref. theol. akadémiai igazgató indítványára aztán alulírottnek vezetése alatt egy nagy küldöttség ment el a beteg vendágnak lakására, a mely küldöttség tagjai a következők voltak: Szilassy Aladár közigazgatási bíró, a budapesti theologiai intézet választmányának tagja, Szóts Farkas és Petri Elek budapesti theologiai tanárok, Halypál Benő budai ev. ref. lelkész, kik nem voltak ugyan Skóciában, de érdeklődésüket akarták kimutatni a nemes vendég iránt, továbbá a stipeudiumot élvezett lelkészek és tanárok közül Benkő István rákospalotai lelkész, Hamar István budapesti theol. akad. tanár, Molnár János budapesti püspöki-titkár, Pálfi Károly budapesti katecheta és az alólírott, tehát őt, egyházunknak Ediuburghban is tanult szolgálja, — a kikhez csatlakoztak még Budapest-

nek két skót református lelkésze, Moody és Webster urak is. Az ágyában fekvő, de különben teljes szellemi frissiségnek örvendő beteg fekhelyét körülállva küldöttségünk, én intéztem hozzá angol nyelvű beszédet, melyben hálával emlékeztem meg arról a melegen keresztyéni, végzetellenül szívélyes fogadtatásról, melyet mi kintjártak a szép Edinburghban a jó skótok részéről élveztünk; arról a szeretetről, a melyet mi éppen ő nála, háza, családja körében tapasztaltunk, a hatásról, melyet reánk az ottani egyházi élet látása tett s a nagy Istennek áldását esdve le reá, kértem őt, hogy tartsa meg rokonszenvében ezután is hazánkat, egyházunkat s ennek a jövőben is Skóciába kizarándokolandó fiait. Tudattam vele beszédemben azt is, hogy Edinburghban járt lelkészeink és tanáraink közül öten, kik óhajtották ugyan, de nem jöhettek föl Budapestre, Dr. Szabó Aladárhoz intézett levelökben fejezték ki iránta, mint hazánk és egyházunk jó barátja és jóltevője iránti igaz tiszteletüket és szeretetüket. Mély meghatottsággal válaszolt a derék vendég gyöngé angolsággal mondott, de erős rokonszenvtől és tisztelettől áthatott beszédemre, biztositván bennünket afelől, hogy irántunk való rokonszenvét budapesti látogatása csak fokozta s ezental is élénk szeretettel fogja gondozni a hazájába menendő magyar református lelkészjelölteket.

Előre láthatólag, orvosi vélemény szerint is, 8—10 napig ágyban kell maradni Cumiughan urnak, de mert az ő alázatos keresztyén hite szerint ez „az Úrnak akarata” ő vele, önmegadó türelemmel viseli szenvedését s az ágya körül napról-napra nagy számmal megjelenő magyarok csak fokozzák benne hazánk és egyházunk iránt érzett rokonszenvét, s mint mondá, ha hazájába visszamegy, nem budapesti betegségének emléke fog ottan lelkében föl-föl merülni, hanem az a szívélyes szeretet, melylyel őt itten körülvettük. Ha beteg nem lett volna, bizonyosan sikerülend őt rávennem, hogy jöjjön le közénk Debrecenbe is, de így sincsen kizárva annak a lehetősége, hogy a korábban a cameronianusokkal, újabb időben pedig az egyesült presbyterianus egyházzal egyé lett régebbi, oly igen hatalmas skót szabad, — újabb néven egyesült szabad egyház ezen egyik legnagyobb fia, a mi hü barátunk, nálók járó ifju lelkészjelölteinknek szerető jó atyja, minket debrecenicket is megtisztel látogatásával. Szeretettel várjuk s nagyon szívesen fogjuk fogadni.

Azt hiszem, hogy Budapestre való felutazásom nem volt kárba vesztett fáradság, mert sikerült vele újra megerősítenem, meggyőződéseim szerint egyházunk javára, az evangéliumi élettől mélyen áthatott, fénylő egyháztársadalmi étellel gazdag skót presbyteri egyházak és a Debreczen közötti, utóbbi időkből lazulni kezdett testvéri viszonyt.

Csiky Lajos.

Quidquid agis, prudenter age et respice finem.

Ez alatt a cím alatt foglalkoztam volt e lapban avval a tervezettel, mely hivatva volna a főiskolánk korszerű fejlesztése tárgyában készített tanárkari munkálatban kifejtett szükségletek közül a főiskolai helyiségek átalakítása kérdésében irányt adni, a mely alkalommal a tervbevett átalakítási s rombolási munkálatot céltűvesztettnek az arra kiadandó pénztárba dobott pénznek nyilvánítottam. Közleményem végén kifejeztem volt, hogy várván várom a javaslatot arra nézve is, hogy honnan vesszük az építkezési munkálatokra a legszükségesebb dolgot — a pénzt?

Várákozásomra megtaláltam a választ a főiskolai

gazdasági tanács 393—1901. sz. a. hozott végzésében, mely külön lenyomásban is megjelent, s a tanárkari munkálat mellékleteként közrebocsátatott. Mondhatom, hogy az előzmények után mohó kíváncsisággal vettem kezembe a 10 lapra terjedő kis nyomtatványt, melyet azonban egy futó átolvasás után is kedvetlenül tettem le kezemből, s később minél tovább vizsgáltam, annál erősebb lett bennem az a feltevés, hogy főiskolai gazdasági tanácsunk kellő vele való foglalkozás nélkül fogadhatta el a bizottsági javaslatot.

Az idézett számú gazdasági tanácshatározatban foglalt javaslat a felmerült szükségletek fedezésére két rendbeli nagyobb méretű pénzügyi műveletet indítványoz. Megjegyzem, hogy midőn ez a javaslat a szükségletek között a könyvtári szükségletet untalan belekeveri a munkálat menetébe, holott arra következetesen fel is említi s megtalálja a kellő fedezetet: ezzel egészen fölösleges munkát végzett. A könyvtárnak külön dotációja van, és így zavarólag jár a lábunk alatt annak is a sorba állítása, a mi nem a közszükségleti alapok terhére képezi. Külön kellett volna ezt szakítani a többi tételtől, mert így csak arra való, hogy alkalmat adjon a nagyobb számokkal való dobálózásra.

A két rendbeli pénzügyi művelet közül (a kisebbekett batran mellőzhetem) az egyik a tanszéki szükségletek kielégítése céljából az új építendő pénztárt vonja be a kombinációba. A mennyiben egyházkerületi főgondnokunk *zseniális irányítása mellett* a kérsnek ezt az ágát a májusi egyházkerületi közgyűlés az igazgató tanács javaslata szerint immár közmegelegedésre szerencsésen megoldotta: az új építő pénztárra vonatkozó művelettel tulajdonképpen nem is kellene foglalkoznom. S ha mégsem akarok átugrani rajta, ez azért történik, hogy a javaslatnak ide vonatkozó észjárását a t. olvasó közönség előtt a maga valóságában felmutassam. Ugy gondolom azonban, hogy mivel a javaslat létre jött óta az egyházkerületnek közbe szóló rendelkezése következtében a gazdasági tanácshatározat cirkulusai egészen megzavarodtak, méltán elvárhattuk volna, hogy a gazdasági tanács a maga megbontott csatarendjét az új helyzethez képest újonnan állítja fel, s úgy bocsátja javaslatát az igazgató tanács bírálata alá. Ha ez nem történt meg: a javaslat hátralévő részének is méltán mellőzés lesz a sorsa a jelen alakjában.

A szóban forgó javaslat a szükségletek egy részének a fedezetét az új építő pénztárnál foganatosítandó művelet segítségével kívánja előteremteni. E végből azt indítványozza, hogy a közszükségleti pénztár adjon ötvenezer (50,000) korona „tökeseget” (!) az új építendő pénztárnak; ebből fizessen ki a még fenn álló 59,680 k. adóságból 50,000 koronát; a fennmaradó 9680 koronát fedezze a kint levő építési ajánlatból fennálló hátralék (18,413 k. 68 fill.) Az új kölcsön után fizessen az új építő pénztár a 16,000 koronás évi államsegélyből a közszükségleti alapnak 5%-os kamatot s 1.5% tőke részlettel törlessze a tőkét (nem mondja de tán ugy gondolja) 32 év alatt. Azt gondolná az ember ugy az első hallásra, hogy minő nagy szabásu terv! zseniális invenció! Csukigy kábul bele a laikus ember agya. Pedig kénytelen vagyok néven nevezve meg mondani, hogy az egész terv egy tartalmatlan szóhalmaz, és sejtelnem szerint rosszul leplezett fogás. Mert tisztelettel kérdezem, hogy miért adna a közszükségleti pénztár az új építőnek kölcsönt akkor, a mikor ennek kölcsöne, ugy sem kívülről idegen hitelezőtől volt felvéve, hanem most már a komulativ tőke kezelés alatt álló pénzárak-

előzmények után aligha az előbbi. Hogy tehát ne fáraszam hosszadalmasabban t. olvasóim figyelmét, csak egy kiváló nehézségre akarok még reá mutatni, visszatérvén még egyszer a régi építő pénztár dolgaira. Nem titok, hogy a dadai ingatlan után, szerfelett csekély tiszta bevételök van a részvényes alapoknak s azok közt épen a régi építő pénztárnak is. Mit gondolnak a javaslattevők, ha ennek a pénztárnak a vagyona áldoztatnék fel a végre, hogy egy meggondolatlan felületes építkezési munkát végrehajtsák, elkelletvén adni az ingatlanhoz való jussát: melyik az a pénztári csoport, a melyeknek aggodalom nélkül nyakára varrhatnók az ingatlan részletet? Én sorra néztem az alapokat, az egyes csoportokat; lehet hogy nem tudom úgy köztük a járást, mint a javaslattevők, de valamennyire én is közzé tudok nézni az ügyeknek a költségvetés és a vagyoni kimutatás közközre bocsátása folytán, és én arról győződtem meg, hogy telkiismeretlen eljárás nélkül egy alapot se lehet megkárosítani azzal, hogy megvessük vele ezt az ingatlan-részletet.

Nem megyék részletekbe állításom indokolása céljából, fentartom azokat arra az esetre, ha talán valaki az én meggyőződésemet megingatni kísérelné meg.

Elvárom, s velem együtt elvárja az egész egyházkerület, hogy azokba a munkálatokba, melyek a célba vett korszerű fejlesztést akarják előbbre vinni, nagyobb tudással, alaposabb körültekintéssel menjünk bele. Inkább ne bántsunk semmit, ha se pénzünk, se kellő invenciónk nincs hozzá. Korábbi közleményemben reá mutattam a tévedések s az azok után b következett szomorú csalódások hosszú sorozatára. Inkább szorongjunk tovább, míg elhozza az idő a maga jó tanácsát, de új csalódásnak ne tegyük ki magunkat. Biztosra veszem, hogy a javaslattevő gazdasági tanács az általam felsorolt nehézségeket csakugyan nem látta, pedig ha bele mélyed, meglátta volna. Ezért mondtam fentebb, hogy kellő vele való foglalkozás nélkül tette magáévá a bizottsági javaslatot, melyre nézve most nincs egyéb hátra, mint az, hogy azt a főt. egyházkerület tisztelettel ugyan, de határozottan tegye félre, s életrevalóbb, megfelelőbb módozat keresésére adjon utasítást.

Spektátor.

A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése.

Szeptember 27-28-án tartatott meg Kis-Várdában Görömbei Péter esperes és Gencsy Albert gondnok elnöke mellett. A világi elem a képviselő-választási mozgalmak miatt csak nagyon csekély számban volt képviselve, az egyháziak azonban szépen összegyülekeztek. A gyűlés a templomban az esperes ur imájával és rövid megnyitó beszédével vette kezdetét, s több nagyon fontos tárgya volt.

Nagymáté Albert főjegyző magas szárnyalású indoklás kíséretében indítványt nyújt be az 1848. évi XX. t.-c. megvalósítása ügyében, melyet egyházmegyénk egyhangulag üdvözöl és elfogad.

Vas Mihály gégenyi lelkész indítványa a közalap pénzeinek gyümölcsözőbb kezelésére, a mely e lapok hasábjain már megjelent, mint egész egyetemes magyar ref. egyházainkat közösen érdeklő s anyagi fellendülésünket mélyen érintő indítvány a maga nagyszabású indoklásával együtt elfogadtatott, sőt az összes magyar ref. egyházmegyéknek, kerületek elnökségeinek s a tiszántúli e. ker. közgyűlés összes tagjainak megküldetni határozottan pártolás és hozzájárulás céljából.

Vajha illetékes helyen megszívlelésre találna e derék munka kiválóan hasznos és gyakorlati intentiója.

Egyik legfontosabb tárgya volt összes egyházmegyénk őszi gyűléseinek a zsinati előmunkálatok feletti tanácskozás. A mi egyházmegyénk ez ügyben több fontos kívánalmat terjeszt fel a kerületre. Nevezetesen: óhajtja az erdélyi e. ker.-re vonatkozó mindennemű kivételek megszüntetését s a teljes és fentartások nélküli uniót; óhajtja a cultusnak törvényhozásilag megállapított egyöntetőségét s lényegileg egységes keretek felállítását úgy a rendes mint a rendkívüli istentiszteletek végzésénél; úgy szintén az urvacsoraszítás és confirmatio idejének megállapítását törvényben az egész magyar ref. egyházban; kívánja az egyházi adózás rendezését állami adó % és személyi adó alapon és pedig azon kikötéssel, hogy az e. adó az állami egyenes adók 25%-át meg nem haladhatja, a személyi adó pedig egy korona volna minden 20 éven felüli keresetképes családtag után; az ezen felüli szükséglet államsegélyből volna fedezendő; kívánja a lelkészi nyugdíj intézet felállítását s az újabb egyh. politikai törvények következtében szigorubb egyh. fegyelmi szabályzatot; kívánja a presbyterek választhatóságának szigorítását. Kívánja hogy a convent tagjainak választási joga adassék vissza a presbyteriumoknak. Egyik kitünőségünknek a presbyteri elvről zengett következő apoteozisával ajánlja ezt e. megyénk a zsinat figyelmébe: „Ma a konvent nem egyéb, mint egyházkerületi delegatio s a jelen állapot az ő apostoli presbyteri elv súlyos veresége. Pedig a presbyteri elv szent hagyaték, apostoli örökség, tiszteletreméltó hitbizomány, melyet sértetlenül kell átadni a jövő nemzedéknek; ennek elhanyagolása nem pusztán egyházi, de társadalmi vereség is, mert ebben a democratia nyert vallásos szentesítést. (Dr. Heiszler)

Kívánatosnak tartja e. megyénk a lelkész jog- és kötelesség körét, már csak a felelőség szempontjából is, szorosabban körvonalozni. „Az egyházközség szellemi és anyagi ügyeire való felügyelet“ a törvény ezen szavai igen sokat, éppen azért úgy szólván semmit sem mondanak, de legalább is nagyon kevésbé határozák meg azt a keretet, a melyben a lelkész mozoghat s a melyben mozognia is kell az anyagi ügyek intézésénél.

A lelkészválasztásra nézve egyházmegyénk régi hagyományai szellemében a feltétlen szabad választás hive s ennek visszaállítását kéri.

A beregi egyházmegye ismeretes indítványát iskolai alap tárgyában nem fogadta el e. megyénk, éppen mivel az iskolákat az egyházak testéhez tartozó részeknek tekinti s azok fentartását minden erejéből óhajtja. E helyett egyházfentartó alapjaink növelését s anyagi erőnk gyarapítását sürgeti, a melyek kész eszközök lesznek iskoláink fentartására is.

A nőegyletek felállításának határidejét egy évvel meghosszabbította e. m. gyűlésünk.

Parochialis könyvtárak felállítását óhajtja sőt elfogadásra ajánlja a kerületnek is a lelkész-egyesület e tárgyában készített szabályzatát.

A csonka és kegyeleti évre az esperesi kar javaslata fogadtatott el.

Új jegyzőt is eskettünk e lapok olvasói előtt nem ismeretlen Erdélyi Imre lelkész személyében; a zsolttár s általában egyházi költészet muzsájával hivatott tehetséggel foglalatalkodó kitünő erőt szíves örömmel üdvözöljük jegyzői székfoglalásánál.

Görömbei Péter esperes két rendbeli jelentést is

terjesztett be, egyik az „évi jelentés“, másik az időszaki, a múlt gyűlés óta elnöki végzett ügyekről. Ezekből az igazi mintajelentésekből ujjal meggyőződött e. megyénk, hogy esperese érző szívvel, érző lélekkel s nem tapintattal tartja kezét 90 egyházat számláló e. megyénk minden gyülekezetének szellemi és anyagi ügyén s a legkisebb rendellenesség sem kerüli el figyelmét. A valláserkölesi állapot általában véve megnyugtató. A kegyes adományok összege 14041.74 kor. a múlt évinél 5001.19 koronával kedvezőbb, a mi örvendetes és beszélő jelenség.

Mint igen fontos és örvendetes dolgot közlöm, hogy e. m. gyűlésünk a Nyiregyháza létesítendő e. m. leány-internátus tervrajzát s költségelirányzatát jóváhagyta s az építkezés azóta már kezdetét is vette.

Közigazgatási bírósági ügyünk volt 4; fegyelmi ügy sem.

Korocs József.

Templomavatás Gyorokon.

Igazán szép és magasztos ünnepély folyt le a múlt hónap 29-én a borral megáldott Hegyalján, amikor a kicsiny, de Istenben bizakodó gyoroki református egyház újalkotott, megszépített templomát nagyszámu vendégek részvételével fölavatta, az Úrnak ajánlotta föl lakozóhelyül.

Volt ugyan Gyorokon református templom ezelőtt is, de kicsi is volt, régi is volt, úgy hogy attól lehetett félni hogy mikor legtöbben vannak benne, akkor talál összedölni. — Így aztán újról kellett gondoskodni. De hogyan, miként? Az a háromszáz s egynehány lélek még magát se nagyon tudja fentartani. A szegénység miatt még csak remélni se tudtak arról, hogy ő nekik valaha új templomok legyen. — Pedig ez életkérdés volt Gyorokon, mert a reformátusok képviselik ott a magyarságot az oláhok, meg egyéb nemzetiségek között és ha a reformátusságnak nem tudtak emelni egy templomot, a magyarság fosztatik meg egy erős bástyától.

De hát milyen jó is, hogy van közalapunk. Igaz, hogy nehéz és nagy erőfeszítésbe került, míg megkaphatta a gyoroki református egyház azt a segédelmet. Azonban hát szerencse, hogy a nagyszalontai egyházmegyének olyan kiváló esperese van, aki ha egyszer kezébe vesz valamit, nem áll meg vele a feleuton.

Aztán a gyorokiaknak is van lelkes papjuk, *Hunyady* László személyében, és ő sem riadt vissza a munkától. Megindította a gyűjtést. És itt emeljünk kaplat Gyorok város lakosai előtt. Mert olyan egyetértés, olyan szeretet, mint amivel Gyorok különböző ajku és vallásu lakosai viseltetnek egymás iránt, nem igen található sok az egész országban. — Mint egy ember állottak föl a kérő szóra és elvitték ajándékaikat, filléreiket szegény református testvéreiknek. A római katolikusok épen úgy mint a görög keletiek, élükön saját papjaikkal. Neveiket talán szabad lesz ideiktatnom: *Pálya* Mátyas és *Longu* János.

Igy aztán összekerült annyi pénz, hogy hozzá foghattak a régi templom átalakításához. Fölemelték a régi falakat, egy szobát hozzátoldtak s aztán sugár tornyot emeltek a végibe, amibe két jó szavu harang is került. Új padokat, új szószéket is faragtak.

Szeptember 29-én volt a fölavatása. Nagy számmal gyűltek össze a szomszéd községekből is, hogy résztvegyenek a testvér egyház örömeiben. Különösen a szomszédos Szentleányfalva hívei tettek ki magukért, mert szinte az egész község átvonult papjuknak: *Juhász* Sándornak a vezetése alatt.

Kár hogy akkor nap vásár volt Gyorokon, mert a helybeliek közül sokat elvont ettől a szép ünnepélytől.

A fölavató imát *Szell* Kálmán esperes mondta, magasztos szavakban kérve az Úrnak áldását az újjáalkotott templomra. Az ékesszóló művészet remeke volt az ő imája.

Utána *Csécsei* Imre, aradi lelkész mondta az ünnepi beszédet, lelkesen. Szép szavakkal buzdította a híveket a további munkára, kitartásra, az Isten utján való haladásra.

A keresztelest *Juhász* Sándor, szentleányfalvai lelkész végezte.

Agendáztak s urvacsorát osztottak *Hajdu* Elek vadász és *Kótsa* Károly, pankotai lelkészek. A megáldó, utó imádságot pedig a helybeli lelkész mondta el ünnepi magasztossággal. Az esketést, ha lett volna, *Szabó* József, borossebesi lelkész végezte volna. De ifju házaspárt erre az alkalomra nem lehetett kapni. A keresztelest is alig lehetett kapni egy kis fiút.

Délben bankett volt, amelyen nagy számmal jelent meg a gyoroki intelligencia s amelyen, ősi szokáshoz képest, igen sok szép dikiót is mondtak a nagynevű esperesre, a megjelent lelkészekre, de legkivált arra a szép egyetértésre, amely a különböző vallásfekezetek között régi idők óta uralkodik.

Adja is az Isten, hogy az a jó békesség soha meg ne zavartassék s a testvéri szeretet kötelékei soha meg ne lazuljanak, hogy így a kicsiny gyoroki református egyház háboríthatatlanul virágozzék, gyarapodjék, növekedjék minden időben.

F - ss. S - r.

IRODALOM.

A protestáns jellem — történeti példákban és fejtegetésekben. Irta: *Vaday* József. Megrendelhető a szerzőnél Nagyváradon, ára: ? Jóravaló könyv, mely 3 részre oszolva szól: „A tanuló életéről“ (I.), „A polgári, társadalmi és egyházi élet“-ről (II.) és az „Isten“-ről (III.). *Vaday* József neve már régóta jó hangzásu a protestáns elemi népoktatás terén s kezünk alatti műve méltó arra, hogy a derék szerző érdemeit öregbitse. — Élvezettel olvastuk át e kis művet (112 lap) s mi, a kik gyakorló lelkész körünkben az évről vizsgálatokra jutalom könyvekül oly sokszor tömegesen rendeltük meg a *Dolinai*-féle hazafias s diszesen kiállított olvasó füzetkéket, azonnal arra gondoltunk, hogy e célra most már fel kell vennünk a *Vaday* kezünk alatt levő művét is. Sőt protestáns iskolákban ezt a *Dolinai*-féle füzetkének elébe kell tennünk, mert ez utóbbiak a felekezeti kereteken kívül mozognak, de a *Vaday* műve evangéliumi izü és színezetü s a mit p. o. *Huszár Gábról*, *Sztáray Mihályról*, *Kálmáncai Sánta Mártonról* vagy éppen *Dévay Biró Mátyásról* ír, — mindaz kiválólag alkalmas nemcsak általában a jellemnek, hanem specialiter a protestáns jellemnek az acélozására. Felhívjuk e műre a protestáns lelkészi kar figyelmét; terjeszszük ezt . . . megérdemli.

Bibliai ismertetés szent történetekkel. *gymnáziumok, polgári fiu- és leány-iskolák I. és II. osztályai számára.* Irta *Fülöp* József körmendi ev. ref. lelkész. Második átdolgozott kiadás. Ara kötve 1 K. 20 f. Szerző sajátja. Szombathely. E művet első kiadása megjelenése alkalmával lapunkban már behatóan ismertettük. Most hát csak arra mutatunk rá, hogy immár

2 ik kiadásban jelent meg a könyvpiacra, mi arra mutat, hogy e mű hézagpótló s a kinek ilyenre szüksége van, bizvást és sikerrel használhatja.

A „Magyar Szó” szerkesztőségétől vettük s lapunk minden olvasóinak szives figyelmébe a legmelegebben ajánljuk a következő sorokat: Tisztelt Úram! Az idők járása olyan, hogy a protestantizmusnak szinte nagyobb erélyre, nagyobb éberségre, nagyobb elszántaságra van szüksége, mint bármikor valaha, akár a legnagyobb nyilvános üldöztetések idején is. A klerikalizmus nagyobb erővel támad, mint valaha, VII. Gergely óta nem uralkodott annyira a Vatikánban az ecclesia militans, mint napjainkban. S ha nem felejtett is semmit, de tanult sokat. Megtanult: élni a szellem modern hadviselésének fegyvereivel. Felkarolta az iskolákat, a melyeket eddig elhanyagolt és nyájaskodik a tudomány, a melyet eddig elkárhoztatott.

S élvén a modern boldogulás modern eszközeivel, természetesen rátette a kezét a sajtóra is, mely legközvetlenebbül kapcsolja össze az élet valóságát az írott betűvel.

Annak a nagy hadseregnek a segítségével, mely világszerte a Vatikán rendelkezésére áll, ez a vállalkozás bizonyos mértékig sikerült is. És sikerült különösen nálunk. Franciaország azzal felelt a Vatikán törekvéseire, hogy meghozta a kongregáció törvényt. Spanyolországban ütök a papokat. Minalunk azonban a vatikáni törekvéseknek teljes sikere volt, a minek a legbiztosabb fokmérője az, hogy az a sajtó, mely mindig a népszerű áramlatok szerint igazodik, ma mind ott van a klerikalizmus táborban.

Mi láttuk a veszedelmet, a mely fenyeget, s elhátároztuk, hogy gátat emelünk elébe, éppen azon az uton, a melyen legjobban terjeszkedik.

Ezért indítottuk meg ezt a lapot.

Ide s tova két esztendeje már, hogy a *Magyar Szó* megindult, nem támogatva, de nem is függve semmiféle politikai vagy gazdasági érdekesoporttól. Egy nagy publicisztikai feladatot vállalt magára: a meg nem alkuvó szabadelvűség és magyarság képviselését. Ebben az egyetemes feladatkörben szinte magától állott elő annak a szüksége, hogy keressük az érintkezési pontokat a protestantizmussal, mint — különösen hazánkban — a szabadelvű világnézet és a nemzeti eszme nemesak hivatott, de választott képviselőjével.

Nem kényelmes feladatra vállalkoztunk. Sáncokat védtünk, amelyeket mindenki elhagyott és sáncokat ástunk, védelemre és támadásra, amelyeknek mi voltunk a napi-sajtóban első és egyetlen katonái. De nem panaszojzuk fel küzdelmünket. Megkaptuk a legfényesebb elismerést. Aki ellensége a szabadelvűségnek, aki ellensége a magyarságnak, a ki ellensége a protestantizmusnak; az mind ellenségünk lett nekünk, s ádáz dühvel támadt és támad erkölcsi és anyagi lételünk megrontására. Meggyanusítottak, megrágalmaztak, s igyekeztek tőlünk elvonni a megélés feltételeit. Mi azonban haladtunk a magunk útján és haladunk tovább.

Hogy igaz uton járunk, bizonyosságaink vannak rá. Küzdelmünkben segítségünkre volt az itéletében meg nem téveszthető nagy magyar közönség, amely felismerte, hogy amit mi felekezeti politikát csinálunk; az nemzeti politika. A napi sajtóban a *Magyar Szó* volt az első, mely a magyar nemzeti eszme s a protestantizmus ügyének kapcsolatait felfogta s ennek a történelmi igazságnak hangot adott.

Abban a léha korban, mikor mindenki leborul

minden földi hatalom bálványá előtt, mi vállalkozunk rá, hogy a közgondolkodásban restauráljuk a protestantizmus s a szabadelvű magyar nemzeti állam elválaszthatatlan kapcsolatának eszméjét. Ha egyebet nem sikerül vala is elérnünk, mint azt hogy módot és alkalmat adunk a nemzetnek az e gondolattal való foglalkozásra, s hogy a protestantizmus nemzet- és államfentartó voltát sikerült az elhomályosítottságból kiemelnünk; ez maga oly siker, amelyre önérettel tekinthetünk vissza.

Hogy ma már néma csodálattal hajlunk meg az infulák előtt, hogy kritikus szemmel vizsgáljuk azt a hatást, melyet a római egyháznak Rómával szemben való függő viszonya nemzeti életünkre gyakorol s hogy a köztudatba kezd mindinkább átmenni az az igazság, hogy a nemzeti államnak szükségképeni kiegészítője a nemzeti egyház; mindezekért mi becsülettel, bátran kitartóan harcoltunk — s hála a protestáns lelkészi kar segítségünkre jött buzgó seregének — nem eredmény nélkül.

Sikerült elérnünk azt, hogy a protestantizmus és az állam közti viszony kérdése újra a napi aktualitások sorába került. Az igazság, amelynek szószólóival vállalkoztunk, rákényszerítette az intra dominium levő ellenfélt is, hogy az elfelejtettnek hitt pert újra kicsomózza és megállapítottnak vélt jogai értéke felől új vitába bocsátkozzék.

Ezért magáért érdemes volt küzdenünk. Hiszen ime, elértük azt, hogy a lelkiismereti szabadságnak s a nemzeti eszméknek azt a pörét, melyet az általános elernyedés már-már elejtett, mi kiemeltük az elposványosodásból és megmentettük a jövő számára. Ami bennünket illet, mi résen leszünk, hogy meg is nyerjük.

Ez a mi elvi nagy diadalunk.

De sikereket jegyezhetünk fel az egyes részletkérdésekben is.

Mikor a *Magyar Szó* megindult, a kongrua-törvény aludt, s a legjobb uton volt arra, hogy a leányzó ama klinikai különlegességek sorába kerüljön, akik esztendőig alusznak, s valószínűleg meg is halnak. Abban az időben volt ez, mikor klerikalizmus és liberalizmus ölekezése azzal a perverz ingerléssel fokozta még a maga gyönyörűségét, hogy Bánffy-t rugdosta.

A kongrua-kiegészítést váró lelkészek sirtak, panaszkodtak, de senki sem hallgatott rájuk. Ekkor szólalt meg a *Magyar Szó*. Élesen, erősen, kiméletlenül. De megvolt a haszna. A kormány megemlékezett elfelejtett kötelességéről. A kongrua kiutalványozása megkezdődött. Eleinte lassan ment, késedelmesen, mint mikor valaki a zsebéből keresgéli a koldusnak a két krajcárt. De mi nem hagytuk a doigot. Ott tartottuk a napirenden. Kellemetlenkedtünk, támadtunk, kényszerítettük az egész napisajtót, hogy az ügygyel foglalkozzék, s kényszerítettük a kormányt, hogy teljesítse kötelességét. S ha most — amint hiszszük — bekövetkezik az, hogy a jövő évben a kongrua-kiegészítés már nem 600, hanem 700 frt erejéig és 1903-ban 800 frt erejéig fog kiutalványoztatni, ebben bizonyos érdemet tulajdonítunk magunknak mi is, akiknek sikerült a protestáns lelkészek jogkövetelő szavát egy hatalmas szózáttá tömöríteni.

Az erdélyi püspök címkérdését szintén mi emeltük ki az agyonhallgatásból. A napi sajtó semmi hajlandóságot sem mutatott rá, hogy foglalkozzék egy ügygyel, mely a szegény protestantizmus s a többé halom nem levő Bánffy felperessége alatt folyik a gazdag klérus s a hatalmas kormány ellen. Az ügy — hogy úgy mondjuk — egyezséggel végződött. Az erdélyi

püspök címet meghagyták a gyulafehérvári r. kath. püspöknél, de elvi jelentőségét miniszteri nyilatkozatokkal letördelték. Sikerült volna-e ennyit is elérni, ha a protestáns álláspontnak, mely a törvény és az igazság álláspontja, nincs a napi sajtóban is egy eleven, harcias, az ellenfélte a megvonulás taktikájából kizavaró és mérkőzésre kényszerítő képviselője.

Napirenden tartottuk a *hitoktatás* dolgában való egyenlő állami elbánás kérdését.

Felhívtuk a figyelmet arra a veszedelemre, mely a magyar közoktatást az *idegen apácák* beözönlése folytán fenyegeti, és sürgettük ennek ellensúlyozása végett, még pedig nem visszhang nélkül, hogy a protestánsok maguk állítsanak leányiskolákat és tanítónőképzőintezeteket.

Sikerült végre egy hatalmas kórusban csoportosítanunk azt a követelést, hogy az 1848. XX. t.-c. hajtassék végre. Legyen meg a teljes közjogi egyenlőség és viszonyosság. S legyen meg a vallásfelekezetek közt az a vagyoni egyenlőség is, hogy egyházi és iskolai szükségleteink fedezéséről az állam budgetjében van gondoskodás.

Innen is, onnan is hajigálóznak ellenük. Puskával is, de meg mérgezett nyíllal is. Elülről is, hátról is. Akik azonban nem feltünk megkezdeni a harcot, nem ijedtünk meg, mikor azt folytatni kell. Mi tovább is hű és rettenthetetlen kifejezői maradtunk a protestáns közvéleménynek, amely a protestantizmus nemzeti jelentőségét s a törvény erejét a maga teljes értéke szerint becsülve, a fizetést teljes valutában követeli.

Igy gondolkodunk mi s azt hisszük: így gondolkodik velünk együtt minden olyan protestáns, akit a közdolgozók megítélésében nem személyes tekintetek vezetnek.

Ime, ez volt a mi küzdésünk bevallott célja, s ez annak lajstromozható sikere. Ha anyagi sikereket kerestünk volna, usztunk volna mi is az uralkodó áramlattal. De mi a meggyőződés emberei voltunk, vagyunk, és maradunk. Mi keressük az igazságot, akkor is, ha egyénileg kárunkra valik.

Bizunk azonban abban, hogy a mi küzdelemnek a szükségét mi átértéztük, a minnek a szószólóivá mi vállalkoztunk: abban segítő társakat találunk mind a férfiaknál, kik a szabadelvűség, a magyarság, a protestantizmus ügyét épp úgy a szívükön viselik, mint mi.

Az egyetlen magyar hirlapot, mely a protestantizmusnak kifejezett közlönye, nem hagyhatják eszerben.

Szinte resteljük ismételni, nem anyagi támogatást kérünk mi. Hiszen, ha erre néznénk, a kormánytól vagy egy-egy püspöktől sokkal bővebb támogatást nyerhettünk volna. Mi azonban egy eszme-harc katonáivá esküdtünk fel s nem zsoldot akarunk, hanem kívánjuk azt az erkölcsi elismerést, mely egy hirlapra nézve a közönség tömeges csatlakozásában fejeződik ki.

Éppen azért bizalommal kérjük fel t. Uramat, kegyeskedjék ismerősei körében odahatni, hogy a *Magyar Szó-ra* előfizessenek. Hogy elérhessük a nagy célt, hogy végezhessük a feladatot, a melynek szolgálatára a protestantizmus érdekében vállalkoztunk, szükségünk van rá, hogy minél nagyobb közönség álljon minél tömörebben az egész protestantizmus hátunk mögött. Még egyszer ismétljük: mi nem hasznot keresünk, de módot arra, hogy küzdhessünk tovább. Meghozva a magunk részéről annyi áldozatot, menyi csak tőlünk telik, azt hisszük, jogunk van számítani a protestáns közönség támogatására. Nem resteljük bevaliani, erre a

támogatásra szükségünk van. A kiké ma a hatalom, a kiknek nem kedves a szabadelvűség, se az evangéliom szerint való tiszta keresztyénség, azok mind küzdenek ellenünk, s bizony-bizony el kellene hullanunk a harcban, ha azok a kikért küzdünk, mellénk nem álllanának.

S viszont a *Magyar Szó-ra* szüksége van a protestantizmusnak, mert hisz ez idő szerint ez az egyetlen napi-lap, mely a protestáns világ-nézetet általában s a protestáns törekvéseket különösen hazánkban kifejezésre juttatja.

Harcban vagyunk, szükségünk van a katonákra. Ezért kérjük, sziveskedjék a *Magyar Szó-t* ismerősei körében terjeszteni, s a táborot megnövelni.

Protestáns lelkészeknek, tanférfiaknak, s minden rendű tisztviselőknél *leszállított* előfizetési árak.

Egész évre 28 kor. helyett 20 kor., félévre 14 kor. helyett 10 kor., negyedévre 7 kor. helyett 5 kor., egy hónapra 2 kor. 40 fillér helyett 1 kor. 70 fillér. Kiváló tisztelettel a „*Magyar Szó*” szerkesztősége, Budapest, VI. ker., Teréz-körút 3. sz.

* * *

Ehez a magunk részéről csak ennyit: a „*Magyar Szó*”-t lehet kritizálni s hallottunk is már ellene kifogásokat. Ez másként nem is lehet. Ilyen lapot úgy szerkeszteni, hogy az *mindenkinek mindenben tessenek*, egy volna a kör négyszögösítésével. Ez meg köztudomás szerint még eddig nem sikerült. De az bizonyos, hogy nincs nálunk olyan napi lap, mely a protestáns érdekeknek oly hű és kitaró védője volna, mint a „*Magyar Szó*.” Nekünk ezt feltétlenül támogatni kell. Szerk.

KÜLÖNFÉLEK.

— **Szavazatbontás.** Október 18-án bontotta fel a szavazatbontással megbízott küldöttség Kiss Áron püspök és gr. Dégenfeld főgondnok elnöklete alatt az egyházkerületi tanácsbírói és aljegyzői állásokra beadott szavazatokat. Az eredmény a következő: a tanácsbíró-ságra beadott s érvényesnek talált 717 szavazatból 516 jutott Eröss Lajosra, 201 pedig Pap Imrere. Az aljegyzői állásra beadott érvényes 721 szavazat közül Sass Bélára jutott 528 és dr. Ferenczy Gyulára 193 szavazat. Nehány egyház a szavazatot nem küldte be, több egyház szavazatát pedig formahiba miatt mellőzni kellett. Ezek szerint Eröss Lajos 315 szavazattöbbséggel egyházkerületi tanácsbírónak, Sass Béla pedig 335 szavazattöbbséggel egyházkerületi aljegyzőnek választottak meg.

— **Lapunk szerkesztője** a mai napon Kémerre utazott, hogy részt vegyen egykori kedves gyülekezetének örömnepén. Ugyanis október 20-án lesz a kémeri újonnan választott lelkésznek, lapunk szorgalmas munkatársának, Nagy István volt harasztosi lelkésznek a nevezett egyházba való ünnepélyes beiktatása. A volt gyülekezet tagjaival és az egykori lelkészársakkal való találkozás bizonyára sok édes emléket fog feleleveníteni, s az ilyen érintkezésnek anyaszentegyházunk érdekében is meg szoktak lenni az ő jótékony következményei.

— **Főiskolánk korszerű fejlesztése.** Ez a nem csekély fontosságú kérdés kiválóan foglalkoztatja e napokban intéző köreinket. Aggudalommal észleljük azonban, hogy az eddig felmerült s javaslatba hozott módok egyáltalában nem elégítik ki a várakozást. Napról-napra súlyosabban nyomja lelkünket a töprengés, hogy honnan merít főiskolánk anyagi erőt azokra az elodáz-

hatatlan szükségekre, melyeket szerintünk főiskolánk gazdasági tanácsa nem elég szerencsével osztott ide vonatkozó javaslatában csoportokba. Mikor oda kényszerültünk, hogy az ifjaktól a lakószobákat kellett tanügyi célokra elvonnunk, ezzel csak a helyzetet rontottuk, kuszált ben lakási intézményünket még jobban leszereltük, ifjaink egy részét megfosztottuk a lakás jótéteményétől, s a kik ezt nem nélkülözheték: azoknak akkora összegű pénzbe kerülő lakásokat voltunk kénytelenek fogadni, hogy az jókora kölcsönnek fedezhetné a kamatját (4000 koronán felül fog menni az évi kiadás). Ez ebben az alakjában nem mondható szerencsés számításnak. A főiskolai igazgató tanácsnak ebben a kérdésben ki küldött ad hoc bizottsága van hivatva megtalálni a kivezető utat az összegabalyodni készülő labirintból. Persze, hogy ötlet, tanács akad bőven. Sokan szóvá tették már az állam segély igénybevételét is, melytől azonban főiskolánk eddig érintetlen autonomiájának megőrzése érdekében átalánvéve idegenkedünk. Fel volt vetve az a gondolat is, hogy a főiskola a maga tőkéinek felhasználásával alakítsa pénzintézetet, melynek sokkal nagyobb mérvű jövedelmezősége megnyitná az anyagi függetlenségekre igényelt forrást. De a vele járó kockázatok a töprengőket ettől is vissza riasztják. Még legelfogadhatóbbnak ígérkezik az a terv, mely az állami kincstárból tanügyi beruházás címén 3—4 százezer korona kölcsön felvételét javasolja, a melynek évi 3% kamatait 1,5 éven át kellene hordozni minden további kötelezettség nélkül. Nem volt időnk ez utóbbi művelet részleteivel tüzetesen megismerni, de a gondolat olyan férfiutól indult, a kinek egyénisége a kívánható legnagyobb garanciát nyújtja arra nézve, hogy ne legyen semmi okunk attól idegenkedni. A módozat nem példátlan, épen azért az ad hoc bizottság tagjainak már előre is figyelmébe ajánljuk ezt.

— **Mozgólódás.** A Magyar Szó október 15 diki számának hírei közt azt olvassuk hogy az erdélyi egyházkerület igazgató tanácsa a zsinati törvények módosítása kérdésében bizottságot nevezett ki. Jónak ez is jó a maga nemében, de mi azt várjuk, hogy ne a centrum adja a fő irányt a módosítások fontos ügyében, hanem szólaljanak meg az egyházmegyék is, még pedig azzal az önállósággal, függetlenséggel, melynek a zsinat presbyteri rendszeren alapuló kormányának idomító befolyása alatt meg kell nyilatkozni. Mi a központtól is sokat várunk, de még többet az egyházmegyéktől. Az erdélyiek szecessziós helyzete onnan a középponttól tekintve nem olyan kirívó színű, nem oly fonák mintha távolabbról nézi azt valaki. Ne is annyira a módosításokkal méltóztassanak ottan foglalkozni, mint inkább annak keresztül vitelével, a mit az 1848-iki erdélyi országgyűlés I. t.-cikke és a magyarországi VII. t.-cikke politikai tekintetben kimondott: teljes unió a magyarországi részekkel. A módosításokkal aztán nyugodtabban foglalkozhatunk.

— **H.-m.-vásárhelyi hírek.** A h.-m.-vásárhelyi egyház legutóbbi presbyteri közgyűlésén ismét nagy lépést tett előre. Elhatározta nevezetesen azt, hogy az ev. ref. népességű tanyai iskolákban az isteniszteletek rendszeresen megtartásáról gondoskodik. Egyelőre egy állandó segédlelkészi állás létesítését mondta ki tisztességes díjazással (2000 vagy több korona); aztán az illető iskolák tanítóit hívja fel szolgálattételre tiszteletdíj mellett. A szolgálatból a főgymnázium vallásánára és szintén lelkész jellegű tornatanára is kiveszik részüket mint eddig is. Az állandó s. lelkészi állásra valamely gyakorlott kis egyház lelkészét volna kívánatos megnyerni.

Az egyház főgymnáziumában szokás szerint az idén is megtartotta az október 6-diki gyászünnepélyt az ifjusági önképző kör nagyszámu és előkelő közönség részvétele mellett. A jó siker oroszlanrésze Kéri Sándor gymn. VIII. o. jeles tanulót illeti, a ki az ünnepi beszédet, az alkalmi elbeszélést és alkalmi költeményt szolgáltatva az ünnepélyhez, mely művei külön is dicséretet érdemelnek.

— **Október 6-iki gyászünnepély a karcagi gymnáziumban.** A karcagi ev. ref. gymn. „Petőfi“ önk. köre, a tanári-kar közreműködésével f. évi okt. 6-án is megtartotta az „aradi vértanuk“ emlékére, a szokásos gyászünnepélyt, mely alkalommal a nagyszámu közönség a gymnázium ifjuságával együtt felújította azt a bánatot, melyet minden nemesen érző szívnek fel kell ujjítani, midőn a dicső vértanuk halálára gondol. Garzó György gymn. tanár felolvasásában előadta a vértanuk halálát okozó körülményeket s elmondta, hogy nem felázadt a magyar, hanem jogának érzetében fogott fegyvert, annak védelmezésére; s mégis keservesen kellett tapasztalnia, hogy, habár joggal fogott fegyvert, el kelle buknia. Az ünnepély magasztosságát, emelte még Varga Antal VI. és Széll Károly V. o. tanulók szavalata és az ifjuság éneke, melyet Madarász Imre ev. ref. lelkész s orsz. gy. képv. úr beszéde követett; ő ismételt emlékezett a dicső vértanukról, egyszersmind kérte és buzdította az ifjuságot, hogy egykoron ők is lelkesüljenek a honért, a hitért s ha kell, a 13 vértanuk példájára, életüket is felaldozzák érte. A gyászünnepélyről őszinte meghatottsággal oszlott szét a szép számu közönség.

— **Meghívó.** A Reformátusok Dunamelléki Egyházkerülete folyó évi október 21-én d. u. 5 órakor a ref. főgymnázium disztermében (Lónyay-utca 4., II. em.) Egyházi Értekezletet tart. Targysorozat: Közének (108. dics. 1—2. v.) és előfóhász után: 1. Megnyitó beszéd. Szilassy Aladár értekezleti elnök. 2. Belmissiói munkásság és belmissiói szervezkedés. Felolvassa Szóts Farkas theologiai tanár. 3. Protestáns igények és az 1848. XX. t.-c. Előadja Petri Elek theologiai tanár. 4. Az iskolák és a protestantismus. Felolvassa Hamar István theologiai tanár. 5. Folyó ügyek. Előterjeszti a titkár. 7. Indítványok. Közének (108. dics. 7—8. v.) és zárófóhász. Az értekezlet nyilvános. Az előadások után eszmeesere. Az értekezletre az egyházkerület és a budapesti egyház tagjait, valamint az érdeklődőket tisztelettel meghívják. Budapesten, 1901. október havában. Szilassy Aladár, értekezleti elnök. Baksay Sándor, alelnök. Szóts Farkas, titkár.

— **Gyász hírek:** Megilletődéssel vettük a következő gyászjelentést: „Alólirottak úgy a maguk, valamint számos rokonaik nevében mély fájdalommal tudatják, hogy a legjobb apa és nagyapa **Dr. Heissler József** dombrádi ev. ref. lelkész munkás élete 83-ik és lelkészi működésének 53-ik évében elszenderült. A boldogultnak hült tetemei folyó hó 17-én fognak az ev. ref. egyház szertarsái szerint örök nyugalomra tétetni. Áldás és béke honoljon porai felett! Gyermekai Ilona, Varga László Jenő, veje Varga László menyje Heissler Jenőné Unokái Varga Ilona, Margit, Etel, Lenke, Gyula, Jenő László. Heissler Margit, Gizella, Ilona.“ Reméljük, hogy az elhunyt nagy tudósnak életrajzát meg fogja küldeni a nagyszámu és a boldogultat mindenkor tisztelettel környezett lelkészársak valamelyike. — Szép-lakról is gyászjelentést vettünk, mely Takács József ottani lelkészársunk nevének haláláról ad értesítést. Vigasztalást adjon az Ur a gyászoló családnak a boldogultnak csendes pihenést az Ur ama nagy napjáig.

Tartalom-jegyzék: Elnöki megnyitó beszéd. Kovács Lajos. — Tárcsa: A nagy-károlyi református egyházmegye általános történetéből részlet. Asztalos György. — Tanügy: A közlegő zsinat egyik főteendője. Mező Lajos. — Közéletünk: A püspöktől. Kiss Áron. — Skót vendég hazánkban. Csiky Lajos. — Quidquid agis, prudenter age et respice finem. Spektator. — A felső-szabolcsi ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlése. Korocz József. — Templomavatás Gyorokon. J—sz. S—r. — Irodalom. — Különnélek.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályásat.

A nagybányai ref. egyház segédlelkészi állomására pályázat hirdettek. Fizetés: 1500 korona és 300 korona mellék jövedelem. Kötelesség: lelkészi teendőkben segédkezés és vallástanítás heti 10 órán. Pályázóknak legalább I. lelkész-képességi vizsgával kell birniok. Az állomás november első hetében foglalandó el. Kérvények az egyház presbyteriumához címezve, október hó 25-ig alólirotthoz küldendők.

Nagybánya, 1901. okt. 8.

Soltész Elemér
ref. lelkész.

2-2

Üzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreczenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e célra épített házamban készítek a mai kor legtekélyesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is ugy az árakban, mint a kivitelben egyházm érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elvállalok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szives pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzásu orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkör vannak felállítva.

Erdeklődőket szivesen látok, tervekkel készséggel szolgálók.

Az 1901—1902. iskolai év kezdetén

minden gondot és fáradságot megtakarítanak a tisztelt szülők, ha kedveseinek ruha-szükségletét egyszerűen az előkelő, elismert jó hírnevű

NEUMANN M.

Magyarország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha

czégéhez fordulnak, a hol is a dusan felszerelt raktárán található mindenféle férfi-, fiu- és gyermek-ruházatok a legolcsóbban és a legfinomabb minőségben.

Személyes meggyőződésre kéri föl a t. ruhavásárló közönséget. — Tisztelettel

NEUMANN M. czég

Főtér, a magy. kir. postával szemben.

Nyomatot: Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debreczenben, főpiac, a főpostával szemben.